

21.1.2019

Pohjois-Suomen Aluehallintovirasto
PL 293
Linnankatu 1-3
90101 Oulu

PSAVI/3224/2015

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto pyytää Metsähallitukselta lausuntoa koskien Hannukainen Mining Oy:n hakemusta Hannukaisen ja Rautuvaaran kaivoshankkeen ympäristö- ja vesitalouslupan uudelleenkuulutukseen Kolarissa.

Hannukainen Mining Oy hakee ympäristö- ja vesitalouslupaa Hannukaisen ja Rautuvaaran kaivoshankkeelle. Ympäristönsuojelulain mukaista lupaa haetaan malmin louhinnalle, rikastamiselle, kaivannaisjätteen sijoittamiselle jätealueille, kaivumaiden hyödyntämiselle, rakentamisessa käytettävän tarvekiven louhinnalle, putkilinjojen rakentamiselle, uusien ojien kaivulle, käsiteltyjen jätevesien johtamiselle purkuputkessa Muonionjokeen sekä kaivoshankkeen toteuttamiseen liittyville toiminnoille, kuten energiantuotannolle, polttoaineenjakuasemille, kemikaalivarastoille, kaikkeen näihin toimintoihin liittyvälle rakennustoiminnalle ja ratapihan rakentamiselle.

Vesilain mukaista lupaa haetaan muun muassa putkilinjojen vesistöjen ylityksille, louhosten kuivatukselle, pohjavesipinnan alentamiselle, vesivarastoaltaan, rikastushiekka-altaan ja selkeytysaltaan patojen rakentamiselle, Kivivuopionojan uudelle uomalle, Laurinojan kuivatukselle ja purkuputken rakentamiselle Muonionjoen ranta-alueelle. Hankkeen myötä tuhoutuville/muuttuville lähdekohteille haetaan vesiluontotyyppien suojeluun liittyvää poikkeamislupaa. Lisäksi haetaan lupaa aloittaa ympäristönsuojelulain mukaisen kaivoshankkeen toteuttamisen mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta sekä oikeuden ryhtyä ennen vesilupapäätöksen lainvoimaiseksi tulemistä hankkeen toteuttamista valmisteleviin toimenpiteisiin. Valmistelevien töiden ja toiminnan aloittamista varten hakija esittää vakuuden asettamista, jonka arvo on yhteensä 600 000 E.

Muutokset alkuperäiseen ympäristö- ja vesitalouslupaan on aluevesien johtaminen vesivarastoaltaaseen ja mahdollisen käsittelyn kautta kaivoksen käyttöön ja sitä kautta purkuputkella Muonionjokeen. Laurinojan ja Kuervaaran avolouhosten kuivatusvedet johdetaan vesivarastoaltaan kautta Muonionjokeen. Lupaa haetaan myös yöaikaan tapahtuvalle louhosalueen malminajolle, maanpoistolle ja poraukselle.

Rikastamon vesien kierrätystä ja vedenkäsittelyä on muutettu lisäämällä käänteisosmoosilaitos ja sulfaatinpoistolaitos, sivukivien suotovesille erillinen puhdistusjärjestelmä.

21.1.2019

Muuttuneiden tietojen mukaan toiminnasta aiheutuva sulfaattikuormitus on muuttunut tasosta 4000t/v tasoon 5000-12000 t/v, samoin muut pitoisuusarvot ovat muuttuneet mm. uraanin määrä vuositasolla kasvaisi 50%.

Lisäksi sivukivialueen läjitys muuttuu Aavahelukan lentopaikan lentoestealueen vuoksi.

Hakijan mukaan vaikutukset ympäristöön eivät päästöjen kasvamisesta tai hakemuksen täydennyksistä huolimatta olennaisesti muutu aikaisemmin arvioidusta.

Metsähallituksen asema lausunnon antajana

Metsähallitus hallinnoi ja hoitaa valtion omistamia maa- ja vesialueita. Hannukaisen suunniteltu kaivoshanke sijaitsee osittain Suomen valtion omistamilla ja Metsähallituksen hallinnassa olevilla mailla (Valtion metsämaa). Kaivoksen vaikutusalueella oleva Niesaselän Natura 2000-alue on Metsähallituksen hallinnassa. Metsähallitus hallinnoi valtion vesialueita, Tornionjoen-Muonionjoen Natura 2000-alueen, jonka toteuttamiskeinoina ovat ympäristönsuojelu- ja vesilaki, Metsähallitus ei ole luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n tarkoittama luonnonsuojelualueen haltija. Perämeren kansallispuisto, Perämeren saarten Natura 2000-alueet ja yleiset vesialueet kuuluvat myös Metsähallituksen hallinnoimiin vesialueisiin.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan asiaa ratkaistaessa tulisi huomioida seuraavat näkökohdat;

Metsähallitus viittaa aiempaan lausuntoonsa 27.7.2017. Lisäksi Metsähallitus kiinnittää huomiota mm seuraaviin asioihin:

Vesienhallinta ja päästöraajat

Lähtökohtaisesti ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisesti ympäristölupahakemuksessa on käytävä ilmi, mihin aineistoon ja laskenta-, tutkimus- tai arviointimenetelmään annetut tiedot perustuvat. Hakijan alkuperäisestä hakemuksesta muuttunut vesienhallinta ja rikastuslaitoksen toiminta ja sitä kautta haetut muuttuneet enimmäisvuosikuormitusrajat ja pitoisuusrajat perustuvat salassa pidettäviin rikastuskokeisiin. Rikastuskokeet tehtiin ympäristö- ja vesitalouslupahakemuksen ollessa jo haettuna ja tietoa on päivitetty näihin kokeisiin perustuen. Metsähallitus ei ole näitä rikastuskokeiden tuloksia nähnyt ja tietojen paikkaansapitävyyttä on siten mahdotonta arvioida. Haetut enimmäisvuosikuormitusrajat (päästöraja-arvot) ovat nousseet huomattavasti ja Muonionjokeen laskettavien haitta-aineiden määrät ovat moninkertaistuneet, niiden on arvioitu muuttuvan vuositasolla sulfaatin osalta 4000 t/v liki tasolle 12000 t/v

21.1.2019

eli sulfaatin määrä kolminkertaistuu sekä esim. uraanin kohdalta haettu enimmäisvuosikuormitusraja on noussut maksimitasolta 200 kg/v maksimitasolle 300 kg/v eli kasvanut 50%. Hakijan mukaan vaikutukset ympäristöön eivät päästöjen kasvamisesta tai hakemuksen täydennyksistä huolimatta olennaisesti muutu, vaikka enimmäisvuosikuormitukset ovat jopa moninkertaistuneet.

Enimmäisvuosikuormitusmäärä kuinka paljon aineita vesistöihin joutuu on ratkaisevaa, ei yksistään pitoisuuksien laimentaminen. Vuosikuormitus eri haitta-aineiden kohdalla päättyy Perämereen. Hakija arvioi sulfaattipitoisuuden kasvavan vuositasolla tasolta 4000 t/v tasolle 12000 t/v, mutta hakee silti liukuvaa päästörajaa sulfaatille max. 10000 t/v.

Päästörajaa on haettu liukuvaksi sadannan mukaan. On huomioitavaa, että muilla avolouhoksilla enimmäisvuosikuormitukset ovat maksimi kilo/tonnimäärä per vuosi. Sotkamon Terrafamen kaivoksen ympäristö- ja vesitalouslupaa on haettu päästörajoiltaan liukuvaksi sadannan mukaan perusteena bioliuotus. Hannukaisen rikastusmenetelmä ei ole bioliuotus.

Suunnitellun aktiivisen vesienkäsittelyprosessin päivitetystä liitteessä 8 kappaleessa 6.3.2.1 kerrotaan, että Hannukaisen osalta vesienkäsittelyprosessin mitoitusta ei ole suunniteltu vastaamaan kevään tulvapiikkiä tai poikkeuksellisia kesäaikaisia rankkasateita. Ottaen huomioon, että keväinen tulvapiikki tapahtuu joka vuosi ja ilmastonmuutoksen ollessa tosiasia rankkasateet voivat lisääntyä pitäisi ylimääräisille vesille olla suunniteltuna selkeä lisävarastoalue sekä käsittelymahdollisuus. Vesienkäsittelykappaleesta ja sadantaan perustuvasta liukuvasta päästörajasta ei tule selkeää luotettavaa kokonaiskuvaa eikä sitä, että se olisi harkittu loppuun asti. Metsähallitus pyytää viranomaista kiinnittämään huomiota erityisesti vesienhallintaan, vesienkäsittelyyn, enimmäisvuosikuormitusmääriin (päästöarvoihin) ja pitoisuusarvoihin.

Jälkihoitotoimenpiteissä oletetaan, että purkuputki Muonionjokeen säilytetään tulevaisuudessa, koska mikäli purkuputki poistetaan, Niesajoen tila heikkenee. Vesistöjen kuormittaminen jatkuisi siten kaivostoiminnan päättymisen jälkeenkin.

Kaivosten yhteisvaikutukset

Hakemuksen päivityksissä tausta-arvona on Muonionjoen luontainen pitoisuusarvo. Kaunisvaaran kaivoksen uudelleenaloitettua toimintansa 2018 myös sen toiminnalla on vaikutuksia Muonionjoen pitoisuuksiin ja vuosikuormitusmääriin. Kaunisvaaran kaivos on myös laajentamassa toimintaansa. Hakija on muuttanut rikastuskokeidensa jälkeen enimmäisvuosikuormitusrajoja huomattavasti kasvattaen mm. sulfaatin päästömäärän vuodessa liki kolminkertaiseksi alkuperäisestä hakemuksesta. Hakemus tulisi päivittää ja yhteisvaikutusarviot tulisi laskea uudelleen nykyisen Hannukaisen kaivoksen hakemuksen ja Kaunisvaaran enimmäisvuosikuormitus- ja pitoisuusrajoilla perusteella. Yhteisvaikutuksia on arvioitu vain

21.1.2019

alkuperäisen hakemuksen liitteessä, enimmäisvuosikuormitusmäärät ja pitoisuusarvot ovat siten vanhoja ja ristiriidassa nykyiseen haettuun lupaan. Metsähallituksen mielestä kahden kaivoksen yhteisvaikutukset Muonionjoen-Tornionjoen sekä Perämeren alueelle ovat hakemuksen tärkeimpiä asioita arvioida ja sitä on kuvattu ympäristö- ja vesitalousluvassa liian vähän.

Merialueet

Metsähallitus lausui ensimmäisessä lausunnossaan 27.7.2017 mm. merialueista. Suomen merenhoidon toimenpideohjelma 2016-2021 ei ole osannut ottaa huomioon uraania. Kaivoksen toiminta-aikana 19 vuoden kuluessa suunnitelmissa on laskea Muonionjoen purkuputken kautta purkuvesien mukana n. 3000 kg uraania Perämeren alueelle, jossa on matkailutoimintaa, ammattikalastusta ja suunnitteilla mahdollisesti myös kalankasvatustoimintaa. Kuormitus jatkuu myös kaivostoiminnan päätyttyä.

Kalatalous ja kalastus

Hannukaiseen suunniteltu kaivos sijaitsee kalabiologisesti ja -taloudellisesti erityisellä alueella. Hannukaiseen mahdollisesti avattavan kaivoksen vesitalous ja päästöt vaikuttavat oleellisesti alueen jokiekosysteemeihin sekä muuttuvien virtaamien että kaivoksesta aiheutuvien päästöjen vuoksi. Kaivoksen vaikutusalueella sijaitsee Tornionjoen merivaeltavan taimenkannan merkittävin lisääntymis- ja poikastuotantojoki Äkäsjoki sivuhaaroinen, sekä kaivoksen vaikutukset kohdistuvat kaivosvesien johtamisen vuoksi suoraan Tornion- Muonionjokeen. Tornion-Muonionjoki on Itämeren altaan merkittävin lohen luontainen lisääntymis- ja poikastuotantoalue. Vaeltavan taimenen ja lohen lisäksi alueen kalastuksellisiin arvokalakantoihin kuuluu myös harjus. Merivaeltavat taimenkannat on määritelty äärimmäisen uhanalaiseksi eliöiden uhanalaisuus luokittelua käyttäen.

Kaivoksen esitetty toiminta vaatii vesienhallintaa, joka vaikuttaa alueen pintavesien lisäksi alueen pohjavesien tasoon ja sitä myöden myös alueen jokien virtaamiin. Kaivoksen vaikutuspiirissä sijaitsevien Äkäs-, Kuer- ja Valkeajokien virtaamat tulevat vähenemään kaivoksen vesienhallinnan myötä ja tähän kuuluu myös pohjavesien pinnan lasku. Virtaamien vähenemisellä voi olla ennakoimattomia vaikutuksia muun muassa kalojen lisääntymiseen ja poikastuotantoon. Koska kyseessä on Tornionjoen vaeltava taimenen merkittävin kutu- ja poikastuotantoalue, jokien virtaamiin ja vesimääriin vaikuttaminen on erittäin riskialtista jokien ekosysteemien ja taimenkantojen vuoksi.

Kaivoksen jätevesien johtaminen putkella Muonionjokeen aiheuttaa Muonionjoessa vedenlaadun heikkenemistä ja altistaa Muonionjoen ennakoimattomille kuormituksille ja päästöille, joita ei voida täysin poissulkea kaivostoiminnan ollessa kyseessä. Prosessi ja kuivatusvesien johtaminen sekä uhka mahdollisesti

21.1.2019

hallitsemattomasta päästöstä laskee Muonionjoen virkistysarvoa sekä heikentää joen kalastuksellista vetovoimaa, jonka eteen on tehty vuosia pitkäjänteistä työtä. Koska kaivosalueen vesien johtaminen tapahtuu Tornion- Muonionjoen vesistön keskiosiin, kaivoksen vaikutukset ulottuvat koko matkan joen keskiosista aina Perämerelle asti. Kaivoksen vaikutusalue on näin ollen hyvin laaja ja pahimmissa tapauksissa vaikuttaa koko joen ekosysteemiin kalojen ja muiden vesieläiden elinympäristön laadun heikennyttyä. Kaivokselta laskettavat prosessi ja jätevedet pitävät sisällään merkittäviä määriä vesiympäristössä haitallisia aineita, kuten uraania, jotka rikastuvat ravintoketjussa ja voivat aiheuttaa ennakoimattomia biologisia ja kalataloudellisia haittoja kalastukselle ja kalakannoille.

Kaivosalueella jatkuva maamassojen käsittely, sekä tuotantolaitoksen ylösajon että tuotannon aikana, altistaa ympäristön kiintoainepäästöille. Kiintoainepäästöt vesiympäristöön päästyään aiheuttavat sedimentoitumista ja liettymistä. Erityisen vahingollista tämä on vaelluskalavesistöissä, joissa virtakutuiset kalat tarvitsevat kutualueikseen puhtaita somerikkopohjia virta-alueilla. Kiintoainesten huuhtoutuminen voi aiheuttaa suoranaisia kutualueiden menetyksiä.

Äkäsjoki ympäristöineen on merkittävä kalastusmatkailualue. Äkäsjoen alueelle myydään n. 1800 lupaa vuosittain (1835 kpl vuonna 2018, Metsähallituksen lupa-alue 2510 Kesänkijärvi ja Äkäsjoki). Tämän lisäksi kaivoksen vaikutusalue ulottuu Tornion- Muonionjokeen, jonne kaivoksen jäte- ja prosessivedet johdetaan. Tornion- Muonionjoen yhteislupaa myydään n. 11 000 kpl vuosittain, joka osoittaa alueen kalastuksellisen arvon. Kaivoksen avaaminen Hannukaiseen laskee alueen kalastuksellista vetovoimaa ja vaikuttaa suoranaisesti kalojen elinympäristöihin. Haitan kärsijöinä ovat jokivarren kuntalaiset, tuhannet alueelta virkistystä hakevat kalastajat ja matkailijat sekä erityisesti vesieläimet, joista voidaan mainita tärkeimpinä taimen, merilohi ja muut vaelluskalat kuten siika.

Aikaisemmassa lausunnossaan Metsähallituksen kalastusasioista vastaava Eräpalvelut on lausunut ja vaatinut muun muassa kalastoselvityksiä, kiintoaineksen kulkeutumisen seurantaa ennen kaivostoiminnan aloittamista sekä kaivostoiminnan aikana, vedenlaadun seurantaa jatkuvin näytteenotoin ja kemikaalien ja muiden haitta-ainepitoisuuksien seurantaa sekä virtaamien mittaamista ja todellisten päästöjen selvittämistä. Metsähallitus ei ole saanut vastauksia hakijalta täydennyksissä, mm. kiintoaineksen kulkeutumista Äkäsjoessa ei ole huomioitu mitenkään.

Yöllinen työskentely kaivoksella

Hakija hakee lupaa myös yöaikaan tapahtuvaan louhoksen malminajolle, maanpoistolle ja poraukselle. Vaikka loma-asutuksen yöajan ohjearvo 40 dB ei ylittyisikään vaikuttaa yöllä kuuluva melu negatiivisesti alueen viihtyvyyteen, alueella on mökkiläisiä sekä ympärivuotista asutusta.

21.1.2019

Porotalous

Metsähallitus lausui 27.7.2018 lausunnossaan porotaloudesta. Hanke sijaitsee erityisellä poronhoitoalueella Muonion paliskunnassa. Hakija on vastineessa käynyt läpi Tukesin kaivosluvan määräykset koskien porotaloutta, mutta ei varsinaisesti selventänyt porotalouteen vaikuttavista vahingoista ja haitoista muilta osin.

Ympäristölupahakemuksen täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta

Hakija on pyytänyt saada aloittaa valmistelevat työt ennen päätöksen lainvoimaistumista ja aloittaa toiminnan muutoksenhausta huolimatta.

Ympäristönsuojelulain mukaan lupaviranomainen voi perustellusta syystä ja edellyttäen, ettei täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttömäksi, luvan hakijan pyynnöstä lupapäätöksessä määrätä, että toiminta voidaan muutoksenhausta huolimatta aloittaa lupapäätöstä noudattaen, jos hakija asettaa hyväksyttävän vakuuden ympäristön saattamiseksi ennalleen lupapäätöksen kumoamisen tai lupamääräyksen muuttamisen varalle.

Metsähallitus toteaa, että hakija ei ole esittänyt sellaista perustetta täytäntöönpanomääräyksen antamiselle, että suunniteltu toiminta voitaisiin aloittaa muutoksenhausta huolimatta.

Metsähallitus viittaa tässä lausunnossa esittämänsä lisäksi lausuntoonsa 27.7.2017 ja toteaa, että kyseessä olevan ympäristö- ja vesitalouslupaa edellyttävän toiminnan vaikutukset ympäristölle ja alueen luonnonarvoille ovat epävarmoja ja toteutuessaan peruuttamattomia. Metsähallituksen näkemys on, että muutoksenhaku kävisi täytäntöönpanomääräyksen johdosta hyödyttömäksi.

Siinä tapauksessa, että viranomainen määrää päätöksen täytäntöönpantavaksi muutoksenhausta huolimatta, vakuuden tulee olla suuruudeltaan riittävä kattamaan täytäntöönpanomääräyksellä sallittu toiminta. Metsähallitus pitää hakijan esittämää 600 000 euron vakuutta riittämättömänä.

Metsähallituksen näkemys on, että haetun luvan täytäntöönpanoa muutoksenhausta huolimatta ei tule sallia.

Yleistä ympäristö- ja vesitalousluvasta

Kaikkienensa hakemus on hyvin sekava ja ristiriitainen. On mahdotonta sanoa, mikä alkuperäisestä hakemuksesta on voimassa ja mikä ei. Alkuperäinen hakemus ei vastaa nykyistä haettavaa lupaa, koska alkuperäistä hakemusta ei ole päivitetty asianmukaisesti, vaan hakemusta on täydennetty selityksin, täydennyksin ja liittein. Osa hakemukseen tehdyistä selvityksistä on tehty hyvin, mutta osaan Metsähallituksen pyytämistä täydennyspyynnöistä ei ole vastattu lainkaan. Yksi keskeisistä seikoista, kaivosten yhteisvaikutukset Hannukaisen ja

21.1.2019

Kaunisvaaran kaivosten osalta tulisi päivittää nykyisen hakemuksen enimmäisvuosikuormitusrajoja (päästöraja-arvoja) ja pitoisuusrajoja käyttäen ja vaikutuksia tulisi kuvata tarkemmin.

Kalatalousmaksun määrittämisessä on otettava huomioon sekä kaivoksen jatkuvan toiminnan aiheuttama kalataloudellinen menetys että riskiskenaarioihin perustuvan täydellisen riskin ennakoiminen. Pahimmissa tapauksissa kaivoksella tapahtuvan toiminnan seurauksena voidaan menettää Tornion-Muonionjoen merkittävimmän meritaimenen kutujoen koko kalakanta.

Ympäristölupahakemuksen tulisi olla selkeä ja mahdollistaa muistutuksen tekemisen jokaiselle, jonka etuun tai oikeuteen se vaikuttaa. Kaivosyhtiön tulisi päivittää alkuperäinen hakemus vaikutusten arviointeineen selkeäksi kokonaisuudeksi, täydentää sitä nykyistä hakemusta vastaavaksi sekä tehdä pyydettyt lisäselvitykset (mm. kaivosten yhteisvaikutukset). Hakemuksen perusteella ei voida luotettavasti todentaa riittävällä todennäköisyydellä, että kaivoksen ympäristövaikutukset vesistöihin ovat hallinnassa eivätkä aiheuttaisi ongelmia tulevaisuudessa ja siten ympäristö- ja vesitalouslupaa ei tulisi myöntää tämän hakemuksen perusteella.

Lupapäätös pyydetään toimittamaan Metsähallitukselle.

Muistutuksen valmisteluun ovat osallistuneet ja kaivannaisalan asiantuntija Jenni Hasa Kiinteistökehityksestä, erikoissuunnittelija Markku Vierelä Lapin Eräpalveluista sekä Perämeren aluemeribiologi Essi Keskinen Luontopalveluista.

Lisätietoja Metsähallituksen lausunnosta antaa kaivannaisalan asiantuntija Jenni Hasa (jenni.hasa@metsa.fi p. 0404823961).

Mika Hytönen

Kaivannaispäällikkö Kiinteistökehitys

Metsähallitus

